

Massale sterfte duinbeheerders

DICK VAN LEEUWEN

Het zou de sensationele kop kunnen zijn van een krantenbericht: 'massale sterfte duinbeheerders'. Op deze manier is de sterfte van duinkonijnen echter nog niet in de media verschenen. Hun massale sterfte is nog steeds volop in het nieuws. Ook voor de tweevoetige duinbeheerders is het een hot item, dat heel bepalend was, is en zal zijn voor het te voeren beheer van de duinen, ook bij Duinwaterbedrijf Zuid-Holland.

Niet alleen de ineenstorting van de konijnenpopulatie is een factor van duinbeheer. Zo is vanaf 1930 tot in de jaren tachtig de door verdroging veroorzaakte verstuuving bestreden door het massaal aanplanten van miljoenen wisselhelm en houtige gewassen. Veel van de huidige bossen en struwelen getuigen hiervan. Anderzijds is er al lang sprake van voedselverrijking vanuit de lucht en heeft de infiltratie van rivierwater ook de nodige invloed op de vegetatie gehad. Nog niet bewezen, maar wel algemeen onderkend is de verandering van het klimaat. Deze factoren versterken elkaar en zijn verantwoordelijk voor het sterk veranderende karakter van de duinen. Het open duinterrein met prachtige verstuuvingen is veranderd in een meer gesloten landschap met grote oppervlaktes bos en struweel en verruigde grasvlaktes.

Heel veel consequenties

In plaats van een tekort van begroeiing kwam er een overschot. In plaats van aanplanten ging het beheer steeds meer bestaan uit kappen, maaien en grazen. Het bijbehorende gereedschap veranderde mee. En de plek van het konijn werd ingenomen door grotere viervoeters. Voor medewerkers die al tientallen jaren in het beheer werkzaam zijn betekent het in veel gevallen dat zij de

resultaten van hun vroegere arbeid weer moeten afbreken.

Van de plant-schap naar de motor-zaag

Vanaf 1930 tot in

de jaren tachtig zijn er miljoenen stuks eigen gekweekt plantsoen in de duinen aangeplant. Voor het vastleggen van stuivende duinen werd veel gebruik gemaakt van grauwe abeel en zwarte populier, ook op plekken waar van nature geen bosontwikkeling plaatsvindt. Aanvankelijk leek dat onschuldig, maar gaandeweg kwam er steeds meer bos bij, via worteluitlopers. Dit gaat ten koste van de er van nature thuishorende vegetatie. De grootste boosdoener is de grauwe abeel. Een inventarisatie van de aanplant van abelen leerde dat het om ca. 40 ha ging. Een abelenbestrijdingsplan was het gevolg. Sinds 1995 wordt er hard gewerkt om de aanplant van abelen in het zee- en middenduin te verwijderen, ruim 30 ha, een omvangrijke klus dus. Het gebruik van bestrijdingsmiddelen is uit den boze en het inzetten van grote machines is maar beperkt mogelijk. Met het omzagen van de boom is deze nog niet weg. Vanuit de wortels schieten massaal nieuwe boompjes op. Gedurende minimaal drie jaar moeten die jonge scheuten worden verwijderd. Vakantiewerkers, studenten en vrijwilligers zijn daarbij een grote steun. De verwachting is dat in 2008 deze megalus is geklaard.

Hoe verder met het bos?

Duinwaterbedrijf Zuid-Holland maakt onderscheid in aangeplant bos en natuurlijk bos. Het laatste is spontaan ontstaan en heeft tot op heden zichzelf kunnen ontwikkelen. Dat geldt niet voor het aangeplante bos, dat een oppervlakte van 180 ha beslaat. Gedurende de jaren na de Tweede Wereldoorlog zijn deze bossen om de vijf jaar gedund. Door middel van dunnen wordt de concurrentie van de aangeplante bomen weggenomen en kan er gestuurd worden op soorten en leeftijdsopbouw. Vanaf 1990 is de cyclus van eens in de vijf jaar dunnen geleidelijk aan veranderd in een cyclus van zeven jaar. Nu in 2004 is het bos zover ontwikkeld dat de samenstelling overeenkomt met wat gewenst is. Vanaf heden zal eens in de tien jaar nog aandacht worden besteed aan het bos waar bij het gaat om sturen en corrigeren op ongewenste soorten en leeftijdsopbouw. Een grote verandering is ook dat het gevelde hout in het bos achter blijft. Tot 2003 is het gevelde hout altijd afgevoerd. Daar waar het geen gevaar

Gaandeweg kwamen en komen er steeds meer maaioBJECTEN bij (foto: foto-archief Duinwaterbedrijf Zuid-Holland).

In 1989 is gestart met het inzetten van grote grazers, paarden en runderen, in de Bierlap (270 ha).
(foto: fotoarchief Duinwaterbedrijf Zuid-Holland).

voor de recreant kan opleveren wordt gebruik gemaakt van de ringmethode. Hierbij kan de boom geleidelijk op stam afsterven en is daarmee een voedselbron voor de insecten en insecten etende vogels.

Van vastlegging naar maaien

Met de komst van het infiltratiewater zijn grote delen van het duin vochtiger geworden en kwam er een einde aan de verdroging van het duin. In de afgelopen veertien jaar is het gebruik van de vastleggingsmiddelen een stille dood gestorven. Daar staat lijnrecht tegenover dat het gebruik van maaimachines sterk gestegen is en nog steeds stijgende is. Aanvankelijk ging het om het maaien van kleinschalige waardevolle stukjes duinterrein. De Libellenvallei is

In plaats van aanplanten ging het beheer steeds meer bestaan uit kappen. Het bijbehorende gereedschap veranderde mee
(foto: fotoarchief Duinwaterbedrijf Zuid-Holland).

daar een mooi voorbeeld van, daar wordt al ruim 25 jaar gemaaid. Gaandeweg kwamen en komen er steeds meer maaiobjecten erbij. Ook in het beheer van de wegen en paden moet er steeds meer gebruik worden gemaakt van maaimachines. Met de uitvoering van de grote herinrichtingsprojecten zoals, De Klip, Winning 3 en Hertenkamp is het te maaien oppervlak nog eens met 30 ha gestegen. In 2003 is voor het eerst gebruik gemaakt van een maaieenhed bestaande uit een trekker met maaibalk en op-raapwagen uitgerust met rupsbanden. Met deze machine kan in één werkgang een strook van drie meter breed worden gemaaid zonder dat de bodem te veel wordt verdicht en is een drassige bodem ook geen belemmering. Door de groei van struweel langs wegen en paden kost het steeds meer inspanning om de paden begaanbaar te houden. Eveneens in 2003 is gebruik gemaakt van een machine die in één werkgang de struiken verwijdert en verhakseld op de bodem achter laat. Daarmee ontstaat de mogelijkheid om de paden voortaan machinaal te maaien.

Van konijnen naar grote grazers

In 1989 is gestart met het inzetten van grote grazers, paarden en runderen, in de Bierlap (270 ha). Dit ter bestrijding van het verruigen en verhouten van de duinen. De evaluatie van vijf jaar begrazing toonde aan dat er aan de verwachting werd voldaan. Uitbreiding van het middel begrazing was dan ook een logisch gevolg voor Helmduinen, Solleveld, De Klip, Hertenkamp, Harstenhoek en Vallei Meijendel, samen goed voor 600 ha begrazing. In 2004 wordt het noordelijke deel van Meijendel ook in begrazing genomen en zal gaan aansluiten bij de Bierlap, De Klip en Hertenkamp. Daarmee ontstaat een aaneengesloten begrazingsgebied van 560 ha. Inspanningen om schade door konijnen te beperken is langzaam aan veranderd in het beheren van een veestapel van 30 paarden, 30 runderen en 50 schapen in eigen beheer en 60 pony's van derden. Een omschakeling van jager naar boer.

Op de goede weg?

Door het beheer steeds aan te passen blijven we inspelen op actuele ontwikkelingen, want zowel de mens als de natuur blijven veranderlijk. We komen zo steeds dichterbij het gewenste resultaat, dat is vastgelegd in het beheerplan van Duinwaterbedrijf Zuid-Holland.

DICK VAN LEEUWEN IS PLAATSERVANGEND AFDELINGSHOOFD DUINBEHEER